

Makroekonomické důsledky fiskální decentralizace a regulace výpůjček nižších vládních úrovní

Romana Provazníková

Ústav ekonomie, Fakulta ekonomicko správní, Univerzita Pardubice

Abstract

The paper discusses the constraints that a high degrees of decentralization places on the central government's ability to carry out its traditional stabilisation functions. The literature of fiscal federalism pays relatively little emphasis on the effects of decentralisation on macroeconomic management, although policymakers worldwide increasingly have to grapple these effects. The paper describes various country experiences in this area.

Úvod

Fiskální a politická decentralizace se rozvíjí po celém světě již od počátku osmdesátých let minulého století. Odborná literatura zabývající se problematikou fiskálního federalismu a problematikou fiskální decentralizace, věnuje poměrně značnou pozornost přínosům z decentralizace, které vedou k větší efektivnosti veřejných financí. V literatuře je také hojně popisována problematika vztahu mezi decentralizací a redistribucí příjmů, obzvláště v zemích, které se vyznačují významnými regionálními disparitami v generování příjmů a ve stupni ekonomického rozvoje. Naopak poměrně malá pozornost je v literatuře o fiskálním federalismu, věnována dopadům decentralizace na makroekonomické řízení, na schopnost ústřední vlády realizovat svoji tradiční stabilizační funkci, prostřednictvím rozpočtové politiky. Jejím nositelem je, jak dle teorie veřejných financí, tak dle historických a praktických zkušeností, tradičně hlavně ústřední vláda.

V příspěvku se pokoušíme upozornit na výše opomíjené souvislosti. Decentralizace může totiž vést k „měkčím“ rozpočtovým pravidlům nižších vládních úrovní a jejich rozpočtů, které pak vyvíjejí tlak na ústřední vládu hradit jejich závazky, čímž omezují její manévrovací prostor udržet vyrovnaný rozpočet. V příspěvku podáváme přehled možných přístupů kontroly ústřední vlády nad výpůjčkami nižších vládních úrovní vyživaných v jednotlivých zemích.

Makroekonomické důsledky fiskální decentralizace

Studie realizované Mezinárodním měnovým fondem [TER-MINASSIAN, 1997] zdůrazňují, že rozsah přesunu odpovědnosti za výdajové oblasti a za získávání příjmů má významné dopady na schopnost ústřední vlády provádět makroekonomickou politiku prostřednictvím rozpočtu. Hlavní souvislosti vidí především v těchto oblastech:

- Jestliže ústřední vláda přestává disponovat hlavními daňovými nástroji, či ztratí kontrolu nad velkou částí veřejných výdajů, může to znamenat významné omezení, např. při snaze ztlumit nadměrně rostoucí domácí poptávku zvyšováním daní, nebo snižováním výdajů.
- Při příliš decentralizovaném sestavování rozpočtu, finanční operace nižších úrovní vlád, mohou mít významné makroekonomické dopady, které při absenci efektivního koordinačního mechanismu mohou ovlivňovat stabilizační makroekonomické úsilí ústřední vlády.
- I v případě, že celková úroveň výdajů regionálních vlád je omezována jejich daňovými pravomocemi a možnostmi výpůjček, změny ve struktuře jejich výdajů (např. výdaje s relativně vysokým multiplikačním efektem, jako jsou veřejné práce

nebo transfery obyvatelstvu s vysokým sklonem ke spotřebě), mohou zvyšovat agregátní poptávku, přesto, že ústřední vláda se ji pokouší tlumit.

- Nejenom stupeň, ale také **způsob decentralizace** může ovlivňovat makroekonomickou stabilitu a adaptaci. Formy decentralizace se stát od státu liší a jsou často ovlivňovány více politickými než ekonomickými faktory. V řadě zemí politické tlaky nebo očekávání růstu efektivnosti, vedou nejdříve k přesunu odpovědnosti za výdaje a až poté následuje přesun odpovědností za získávání příjmů. V některých zemích, kde se objevuje tzv. fiskální stres (to je případ řady tranzitivních ekonomik), ústřední vlády přesunuly výdajové kompetence na nižší úroveň bez přesunu adekvátních zdrojů k úhradě těchto výdajů. V jiných zemích (např. v latinskoamerických zemích) přesuny zdrojů jsou na nižší úrovni nařízeny ze zákona, či dokonce dle ústavy, a výdajové kompetence musí být jasně vymezeny a provedeny již před přesuny odpovídajících transferů.

Ani jeden ze zmíněných modelů však sám o sobě nezvyšuje fiskální disciplínu. Vysoký stupeň vertikální nerovnováhy, vede k růstu transferů ze strany ústřední vlády na vyrovnání vznikající mezery v příjmech mezi ústřední a nižšími úrovněmi vlády, nebo dokonce k deficitnímu financování a k rostoucí akumulaci dluhu v dalších obdobích. Na druhé straně, na úrovni regionálních vlád, vertikální nerovnováha zpočátku inklinuje k nadměrným výdajům na delegované výdajové funkce (např. platy zaměstnanců). Úhrada a rigidita těchto výdajů však představuje pro regiony obtížný úkol zvláště pokud jsou na ně postupně převáděny další kompetence.

Z uvedených důvodů je třeba k podpoře fiskální disciplíny na všech vládních úrovních **zřetelně a předem vymežit kompetence za výdaje a odpovídající příjmy pro každou úroveň**. Vyrovnání vertikální nerovnováhy je vhodné provádět transparentním vyrovnávacím mechanismem, tak aby částečně eliminoval i horizontální nerovnováhu mezi jednotlivými vládami stejné úrovně.

Zpravidla se tak děje prostřednictvím **sdílení daní** (nebo jinou formou neúčelových transferů), jejichž přerozdělení je prováděno dle stanoveného vzorce.¹ Je však nasnadě, že uvedený způsob znamená omezení manévrovacího prostoru rozpočtu ústřední vlády a vede ke snížení její schopnosti provádět aktivní makroekonomickou politiku. Pokud například dojde ke zvýšení daňových sazeb, případně ke zlepšení výběru daňového inkasa, s cílem snížit deficit státního rozpočtu, nebo ztlumit rostoucí agregátní poptávku, automaticky se zvyšují i disponibilní zdroje pro nižší vládní úrovně. Jestliže neexistují způsoby, jak uvedené „dodatečné“ příjmy uspořít, zamýšlené makroekonomické efekty mohou být zcela eliminovány. Možným řešením tohoto problému je dohoda v rámci zákona o sdílených daních, že část příjmů připadajících nižším úrovním může být získána stanovením konstantní přírážky ke společně sdílené daňové základně. Přírážky k daním tak respektují elasticitu daňových příjmů.

Navíc rigidně stanovený způsob sdílení může zesilovat cyklické kolísání výstupu. Růst ústředních daňových příjmů vyvolaný cyklickým vývojem vede automaticky k růstu výdajů regionálních vlád a naopak (zvláště pokud musí dodržovat přísnou rozpočtovou kázeň). Tím pokles výdajů na nižších úrovních zhoršuje i cyklický pokles celkového výstupu. K vyřešení uvedeného problému může přispět zabudování prvků flexibility do mechanismu sdílení daní – např. vztažení sdíleného podílu nižších úrovní na ústředních daních ke změně průměrného inkasa těchto daní, nebo požadavkem na regionální vlády zakládat stabilizační fondy. S rostoucím přesunem výdajových kompetencí, je vhodné si ponechat odpovědnost za

¹ tzv. derivační a nederivační typ sdílení daní

výdajové položky závislé na hospodářském cyklu, např. podpory v nezaměstnanosti. Tyto jsou významným automatickým stabilizátorem a ve většině zemí jsou v kompetenci ústředních vlád.

Důvody pro kontrolu výpůjček nižších vládních úrovní

Výše bylo poukázáno, že i při vyrovnaném rozpočtu, mohou operace nižších vládních úrovní významně omezit schopnost ústřední vlády sledovat jisté makroekonomické cíle.

Destabilizující účinek aktivit nižších vládních úrovní, je mnohem větší pokud nemusí dodržovat přísná rozpočtová omezení. Deficity nižších úrovní (zejména států ve federacích a větších měst) jsou často financovány ze zahraničí, případně úvěry od domácích institucí, což může ovlivňovat účinnost monetární politiky a způsobovat „efekt vytěsnění“ soukromého sektoru.

Proto je nutné aby **krátkodobá makroekonomická politika zavedla účinné limity deficitů regionálních vlád**, konsistentní s celostátními záměry růstu, inflace a platební bilance. Mechanismus definování a dosažení těchto limitů je různý stát od státu, odráží institucionální uspořádání a rozložení politických sil v zemi. Unitární státy mají zpravidla sklon přisuzovat větší moc ústřední vládě než země federativní. Ve většině unitárních států mají nižší úrovně omezenou možnost získávání vlastních příjmů a jsou závislé na transferech z ústřední vlády. Ústřední vláda má značný vliv na sestavování jejich rozpočtů, poskytuje více či méně povinné direktivy při jejich přípravě, kontrole a dohledu. Efektivnost dohledu je podmíněna dodržováním standardních účetních postupů a kvalitním informačním systémem jak ze strany ústřední vlády tak ze regionálních vlád. Vždy by mělo jít o neustále probíhající dialog o současných a budoucích rozpočtových trendech. Uvedený způsob se využívá v řadě zemí EU (např. ve Velké Británii, Belgii a skandinávských zemích).

Ve federativních zemích, kde státy (země, regiony) disponují oproti unitárním státům, mnohem větší suverenitou a autonomií danou ústavou, nemusí mít ústřední vláda možnost stanovovat limity rozpočtových deficitů. Snaha federální vlády omezit rostoucí výdaje regionálních vlád, snížením transferů, je často zmařena zvýšenými výpůjčkami regionálních vlád.

Řada federativních zemí spíše uplatňuje více kooperativní přístup makroekonomického řízení, kdy jsou do procesu formulování základních makroekonomických cílů aktivně zapojovány i nižší úrovně vlád, a jsou spoluodpovědné za jejich dosažení. Příkladem kooperativního přístupu je přístup aplikovaný v Austrálii a v Německu.

V této souvislosti připomeňme snahu zemí EU dodržovat maastrichtská fiskální kritéria a Pakt stability a růstu, kdy řada z nich zavedla v průběhu 90. let minulého století určitá výdajová pravidla. Konkrétními příklady jsou opatření zavedená ve federativních zemích –v lednu roku 1999 - Pakt domácí stability v Rakousku, v roce 2000 - Národní stabilizační program v Belgii, v roce 2002 - Národní pakt stability v Německu a pravidla a opatření na národních úrovních v Itálii (Národní pakt stability v roce 1999) a Španělsku (Všeobecný zákon rozpočtové stability v roce 2003)².

Deficity nižších úrovní mohou působit opačně na **makroekonomickou výkonnost a dokonce mezigenerační spravedlnost i z hlediska dlouhodobého**. Zvyšování deficitu regionálních a místních vlád vedoucí k růstu dluhu ústřední vlády zatěžuje budoucí daňové poplatníky, kteří o zadlužení nerozhodovali (ve volbách). Při zohlednění mezigenerační spravedlnosti, by základním kritériem regulace přístupu k výpůjčkám nižších vládních úrovní

² podrobněji viz. Public finance in EMU-2003 str. 149-159

měla být jejich schopnost splatit dluh v průběhu času. Otázkou pak je: *Kdo a jak tuto schopnost určí? Za jakých podmínek se mohou finanční trhy spolehnout, že pravidla výpůjček zavedená pro regionální vlády jsou efektivní? Je vhodnější způsob stanovení pravidel, nebo spíše direktivní přístup?*

Přístupy ke kontrole výpůjček nižších vládních úrovní se dají rozdělit do čtyř hlavních kategorií, ačkoli většina zemí využívá jejich kombinaci. Jedná se o tyto čtyři kategorie [TER-MINASSIAN, CRAIG, 1977, str. 157]:

- A) Výlučné spolehnutí na tržní pravidla (fungování trhu);
- B) Kooperativní přístup;
- C) Stanovení základních pravidel kontroly;
- D) Přímá administrativní kontrola.

A) Výlučné spolehnutí na tržní pravidla

Literatura [RODDEN 2000, TER-MINASSIAN, CRAIG, 1977] uvádí řadu podmínek, které musí být **na finančních trzích splněny**, aby se projevila efektivnost pravidel při poskytování půjček nižším vládním úrovním:

- Trhy by měly být volné a otevřené, obzvláště by neměly existovat regulace finančních zprostředkovatelů, kteří přistupují k regionálním a místním vládám jako k privilegovaným klientům;
- Potenciálním věřitelům by měly být dostupné dostatečné informace o nesplacném dluhu a kapacitě splátek;
- Neměla by vznikat očekávání dlužníků, že ústřední vláda vyřeší jejich platební neschopnost. Její existencí vznikají negativní externality u daňových poplatníků v celém zbytku země;
- Dlužník by měl mít institucionální strukturu, která zajistí vnímání tržních signálů, že které indikují, že není žádoucí přijímání nových půjček.

Je zřejmé, že uvedené podmínky jsou skutečně striktní a není pravděpodobné, že by byly beze zbytku dodržovány ve všech zemích (např. v rozvojových zemích chybí informovanost a transparentnost o výpůjčkách nižších vládních úrovní, v některých zemích existují intervence ze strany ústřední vlády před nesplácením dluhů atd.). Často i krátkodobý volební cyklus způsobuje nevšimavost politiků k včasným signálům finančních trhů. Příkladem čistě založeného tržního přístupu je Kanada, přinejmenším u provincionálních vládních výpůjček, v 80. letech i Brazílie. Avšak i zkušenosti z těchto států (zejména Brazílie) ukazují, že pouhé spoléhání na tržní principy není ve většině zemí za daných podmínek rozvoje finančních trhů vhodné.

B) Kooperativní přístup

Z uvedených přístupů kontroly výpůjček, je přístup spolupráce všech vládních úrovní při navrhování a implementaci kontroly dluhu, nejbližší přístup tržnímu. Varianty uvedeného přístupu lze nalézt ve skandinávských zemích a v posledních letech také v Austrálii.

V rámci tohoto přístupu jsou regionální a místní vlády aktivně zapojeny do formulace makroekonomických cílů a klíčových fiskálních ukazatelů podporujících tyto cíle. Prostřednictvím procesu je dosažena dohoda o celkové výši dluhu ústřední vlády, stejně jako o předpokladech růstu hlavních kategorií příjmů a výdajů. Specifické limity jsou pak dohodnuty pro financování potřeb jednotlivých regionálních a místních vlád.

V některých zemích jsou vyjednávání vedena bilaterálně mezi ústřední a jednotlivými regionálními či místními vládami. V Austrálii jde o proces mnohostranný, realizovaný tzv. Radou pro půjčky³, která je tvořena zástupci jak všech federálních států, tak ústřední vlády. Příkladem kooperativního přístupu je i přístup aplikovaný v Německu.

Výhodou kooperativního přístupu je dialog a výměna informací mezi různými vládními úrovněmi. Zvyšuje také povědomí místních politiků o makroekonomických souvislostech jejich rozpočtových rozhodnutí. Praxe však potvrzuje, že nejlépe funguje v zemích s dobře vybudovanou kulturou fiskální disciplíny a konzervativním přístupem k financím. Nemusí fungovat při prevenci vytváření dluhu nižších vládních úrovní v podmínkách, kde existuje nedostatečná tržní disciplína nebo ekonomické a fiskální řízení ústřední vlády je slabé.

C) Stanovení základních pravidel kontroly

Řada zemí, jak federativních, tak unitárních, se opírá o přístupy kontroly výpůjček **založené na pevných pravidlech**, zakotvených v ústavě nebo v zákonech. Některá z těchto pravidel stanovují absolutní limity zadluženosti nižších vládních úrovní, jiná určují specifické účely půjček (zejména na investiční projekty); jiná stanovují, že maximální procentní výši dluhové služby, atd. Některé země dokonce zakazují, nebo omezují určité typy půjček (např. ty které představují makroekonomická rizika – výpůjčky od ústřední banky⁴, ze zahraničí). Mnoho zemí využívá kombinaci těchto pravidel.

Regulace, která omezuje výpůjčky nižších vládních úrovní pouze na investiční účely (tzv. **zlaté pravidlo**) je běžná v průmyslově vyspělých zemích (např. v Německu, Švýcarsku, ve většině států USA). To může být kontraproduktivní v případech, kdy kapitálové projekty mají nízkou míru ekonomické či sociální návratnosti a mohou být podporovány, zatímco návratnost běžných výdajů do oblastí zdravotnictví nebo vzdělání může být v mnoha případech vyšší.

Existují země, které poskytují krátkodobé půjčky pro **zajištění platební schopnosti** regionálních vlád. Většinou však musí být splaceny do konce příslušného fiskálního roku. (např. státy v USA, regionální a místní vlády ve Španělsku).

V některých zemích se uplatňují **pravidla, která napodobují pravidla tržní** – vázáním limitů zadluženosti na výši stávající dluhové služby, nebo na jiné indikátory spojené s kapacitou hradit dluhovou službu (např. na minulé příjmy, nebo daňovou základnu).

Výhodou přístupů založených na pravidlech je jejich transparentnost a nestrannost, nedochází ke zbytečným průtahům při jednáních mezi ústřední vládou a nižšími vládními úrovněmi. Na druhé straně jejich striktní uplatňování postrádá flexibilitu a často dochází k pokusům je obházet. Mezi takové praktiky patří:

- Přeřazování běžných výdajů do kategorie kapitálových, tak aby se splnila podmínka vyrovnání běžného rozpočtu;
- Vytvoření jednotek, jejichž operace neprocházejí rozpočtem (mimorozpočtových) a jejichž dluhy pak nejsou zohledňovány v ukazatelích zadluženosti;
- Využití podniků vlastněných státem, nebo regionálními vládami k výpůjčkám pro účely, které by měly být financovány z příslušného vládního rozpočtu;

³ *Loan Council*, podrobněji viz. Ter-Minassian T., Craig, J., 1977, str. 164

⁴ tento způsob je zakázán pro všechny členské země EU Maastrichtskou smlouvou

- Využití dluhových nástrojů – jako je prodej a následný zpětný leasing nebo vydání tzv. soukromých příjmových dluhopisů⁵ v USA, - které nejsou zahrnovány do dluhových limitů;
- Uchýlení se k nedoplatkům a zadluženosti vůči dodavatelům, což je velmi obtížné sledovat a následně zahrnovat do veřejných dluhových limitů.

Zmíněné praktiky (jejichž výčet jistě není úplný) naznačují, že úspěšnost přístupu založeného na pravidlech, je podmíněna existencí jasných a jednotných účetních standardů; eliminací mimorozpočtových operací; vyčerpávající definicí pojmu dluh; zaváděním moderních informačních systémů ve finančním řízení, které budou podávat včasná a spolehlivá data ve všech výdajových fázích, stejně jako o finančních operacích všech vládních úrovní. Rovněž postupy jako je privatizace, které minimalizují prostor pro zneužívání finančních a nefinančních institucí pro vládní účely, podporují jeho účinnost.

D) Přímá administrativní kontrola

Pokud jde o **přímou kontrolou ústřední vlády nad půjčkami nižších vládních úrovní**, mívá různé formy: např. stanovení ročních (nebo častějších) limitů pro celkový dluh jednotlivých regionálních vlád (nebo pro některé části dluhu, např. pro zahraniční půjčky); projednávání a schvalování jednotlivých úvěrových transakcí (včetně schvalování podmínek transakce) nebo centralizace půjčování pro všechny vládní výpůjčky s následným půjčováním peněz jednotlivým regionálním vládám pro schválené účely (obvykle na investiční projekty). Kontrolní pravomoc obvykle zahrnuje nejen předchozí schválení navrhovaných půjček, ale také následné sledování finančních operací regionálních vlád, ať už více - méně podrobné a pravidelné.

Jak bylo naznačeno výše, přímá kontrola ústřední vlády nad deficitem a dluhem regionálních vlád je pochopitelně častější v zemích s unitárním systémem než v zemích s federativním zřízením. Různé formy takové kontroly lze najít mimo jiné ve Velké Británii, Francii, Španělsku, Japonsku a celé řadě unitárních rozvojových zemí (viz tab.č.1). Co se týče federativních zemí, např. v Indii má ústřední vláda ústavní pravomoc zamítnout čerpání úvěru těm státům (prakticky všem), které mají nevyrovnané dluhy vůči ústřední vládě. V Brazílii může Senát stanovit limity pro zadlužení jednotlivých států a v poslední době jednotlivé státy v rámci restrukturalizace svých dluhů uzavíraly dohody s ústřední vládou, jejichž součástí je značná kontrola ústřední vlády nad čerpáním půjček jednotlivými státy.

Pro přímou kontrolu ústřední vlády **nad půjčováním nižších vládních úrovní v zahraničí** existuje několik důvodů [TER-MINASSIAN, 1997]:

- Politika zahraničního dluhu je úzce svázána s makroekonomickou politikou (měnová politika a politika směnného kurzu a správa devizových rezerv), která je v pravomoci ústředních institucí (zejména ústřední banky).
- Koordinací nezávislých půjček na mezinárodních trzích lze dosáhnout lepších úvěrových podmínek než roztržštěným přístupem.
- Zhoršení ratingu pro zahraniční půjčky u jedné nebo více regionálních vlád se může nepříznivě projevit na ratingu ostatních vypůjčovatelů, a to jak veřejných, tak soukromých.
- Zahraniční věřitelé často požadují výslovnou záruku ústřední vlády za dluhy nižších vládních úrovní. Dokonce i v případě, že žádná výslovná záruka nebyla poskytnuta, pravděpodobně nezůstane bez odpovědi tlak na ústřední vládu, aby zachránila

⁵ *private revenue bonds*

insolventní regionální vlády, protože důvěryhodnost celé země jako dlužníka může být poškozena neschopností regionálních vlád platit dluhy. To pak vede k tomu, že ústřední vláda má de facto konečnou odpovědnost za zahraniční dluh regionálních vlád, a je třeba, aby ústřední vláda měla pravomoc schválit čerpání tohoto typu úvěrů regionálními vládami.

Argumenty pro přímou kontrolu ústřední vlády **nad půjčováním nižších vládních úrovní na národním trhu** jsou již méně přesvědčivé. Jak již bylo uvedeno výše, ve federativních zemích bude tato kontrola často v rozporu s ústavním statutem regionální vlády. Navíc taková pravomoc znamená zasahování ústřední vlády do rozhodování na regionální a místní úrovni (např. o financování jednotlivých investičních projektů), které je nejlépe přenechat příslušným regionálním orgánům. Nakonec ještě zmiňme, že při administrativním schvalování jednotlivých úvěrových operací nižších vládních úrovní ústřední vládou, by pro ústřední vládu bylo těžší, v případě hrozící platební neschopnosti regionální vlády, odmítnout této vládě finanční podporu.

Zvážíme-li tato pro a proti, pak účinné a včasné sledování souhrnných limitů pro celkový dluh jednotlivých vládních úrovní, které by měly být nejlépe stanoveny zákonem a založeny na tržních kritériích (např. těch, které byly popsány v předchozí části), se jeví vhodnějším, než centralizované čerpání úvěrů nebo apriorní schvalování jednotlivých půjček regionálních vlád ústřední vládou.

Závěr

Cílem příspěvku bylo nastínit komplexní problematiku decentralizace a makroekonomického řízení a vyvodit určité závěry ze zkušenosti jednotlivých zemí v této oblasti.

Lze říci, že ačkoliv je decentralizace žádoucí jak z hlediska politického tak z hlediska účinnosti veřejné správy, **nese s sebou i náklady připadající na vrub snížené schopnosti ústřední vlády efektivně vykonávat její tradiční funkce při makroekonomickém řízení.** Je proto žádoucí, aby země stojící před naléhavým problémem makroekonomické a fiskální nerovnováhy by si měly „udělat pořádek ve vlastním domě“, dříve než zahájí další podstatnou decentralizaci pravomocí ve veřejných příjmech a výdajích.

V příspěvku jsme se pokusili nastínit způsoby, jak minimalizovat makroekonomické náklady decentralizace. S rostoucí mírou převodu příjmů a výdajů na nižší vládní úroveň, roste důležitost aktivní komunikace ústřední vlády s jednotlivými vládami a jejich přímého zapojení do makroekonomického řízení a regulace. Jestliže bude trend decentralizace pokračovat a dále se prohlubovat, bude pravděpodobně stále více relevantní **model kooperativního federalismu.**

Nižší vládní úrovně by měly podléhat **pevně stanoveným rozpočtovým omezením**, tj. komplexním, transparentním a účinně monitorovaným limitům pro jejich zadluženost. Tato omezení by měla být nejlépe stanovena trvale platnými pravidly zakotvenými v zákoně a založenými na kritériích udržitelné schopnosti spravovat dluh z vlastních zdrojů nebo z neúčelových peněžních transferů od ústřední vlády. Uplatňování těchto pravidel může být doplněno a podpořeno tržní disciplínou vytvářenou šířením a poskytováním informací či odstraněním vládních zásahů.

Tab.č.1: Způsob kontroly výpůjček nižších vládních úrovní ve vybraných zemích

Země	Tržní disciplína		Kooperativní spolupráce		Kontrola podle pravidel		Přímá kontrola		Výpůjčky zakázány	
	zahr.	domácí	zahr.	domácí	zahr.	domácí	zahr.	domácí	zahr.	domácí
Austrálie			■	■						
Belgie			■	■						
Brazílie							■	■		
Dánsko			■	■						
Estonsko							■	■		
Finsko	■	■								
Francie	■	■								
Indie							■	■		
Irsko							■	■		
Itálie					■	■				
Japonsko								■	■	
Kanada	■	■								
Litva							■	■		
Lotyšsko							■	■		
Maďarsko							■	■		
Německo					■	■				
Nizozemsko					■	■				
Polsko									■	■
Portugalsko	■	■								
Rakousko						■	■			
Řecko							■	■		
Slovinsko									■	■
Španělsko							■	■		
Švédsko	■	■								
Švýcarsko					■	■				
USA					■	■				
Velká Británie							■	■		

Pramen: Ter-Minassian T., Craig, J., 1977, str.158

Literatura:

Dexia In: *Local Finance in the European Union*, Trends 1997/2002, November 2003, [online] Dostupné z <http://www.dexia-creditlocal.com>

European Commission Directorate – General for Economic and Financial Affairs, Public finance in EMU-2003 [online] Dostupné z http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/publicfinace_en.htm

Rodden J., Decentralisation and the Challenge of Hard Budget Constraints, In *The World Bank Prem-Notes*, No. 41, s.1-4, July 2000

Ter-Minassian T., Decentralisation and Macroeconomic management, Working Paper WP/97/155, Washington: International Monetary Fund, s. 1-16, 1977

Ter-Minassian T., Craig, J., Control of Subnational Government Borrowing. In *Fiscal Federalism in Theory and Practice*, Washington: International Monetary Fund, 1997, s. 156-172, ISBN 1-55775-663-5

Kontaktní adresa:

Ing. Romana Provazníková, Ph.D
Ústav ekonomie
Fakulta ekonomicko-správní
Univerzita Pardubice
Studentská 85
532 10 Pardubice
tel: +420 466036517
email: romana.provaznikova@upce.cz

Recenzoval:

prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc., Ústav veřejné správy a práva, FES, UPa